

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre... 16 kor.
Negyedévre... 4 «
Helyben házhoz hordva:
Egész évre... 20 kor.
Negyedévre... 5 «
Vidékre postán szállítva:
Egész évre... 22 kor.
Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a héti és
ünnepi utáni napok kivételével.Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáca-utca 3.A szerkesztőség köziratok visszaadására
vagy megőrzésére nem vállalkozik.Előfizetések és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, nov. 30.

Mi dolgunk a világon? küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbékért.
Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.
Ha azt kivittük a mély sülyedésből,
S a szellemharczok tiszta sugaránál
Olyan magasra tettük, mint lehet,
Mondhatjuk, térvén őseink porához:
Köszönjük, élet! áldomásodat,
Ez jó mulatság, férfi munka volt!

Vörösmarty.

Születésének századik évfordulójára,
bizonyára letekint ma a költőkirály itt
hagyott nemzetére.

Negyvenöt éve költözött el közülünk,
gyászban, szomorúságban hagyva Magyar-
országot,

Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben állt.

Halála előtt kevéssel még kihuzta a
Szózatból ama látnoki szavakat, melyek-
kel a Világos utáni idöket megjósolta s
ugy tanította rá gyermekeit. Ne ismerjék
a kétségbeesésnek, csak a reménynek, a
szalmaszálba is kapaszkodó reménynek
szavait. És ő is ugy érezte magát utolsó
napjaiban, mint nemzete: remélt, pedig
inkább kétségbeesésre volt kedve egy a
saját, mint a haza sorsa fölött.

Ez a halálos betegség csalhatatlan
jele: a beteg akkor kezd legjobban re-
mélni, mikor az orvos minden reményt
feladott.

Ő is megírta a remény gyönyörű
himnuszát:

Lesz még egyszer ünnep a világon!

És mikor ezt megírta, orvosa már
tudta, hogy azt az ünnepet ő nem fogja
megélni...

*

De ma, ma bizonyára letekint közénk,
hogy lássa, van-e oka a vén cigánynak
ünnepelni?

Van, kétségtelenül van. Hiszen öt
ünneplik, a vén cigány költőjét. Mintha
harmincz éves költői működéséből nem
maradt volna emlékezetünkben más, csak
a reménynek, a szalmaszál után is kap-
kodó reménynek hangjai.

A Vén cigány költőjét emlegetik
versben és prózában. Azt a hatalmas,
kétségbeesett alkotást szavalják az ő ün-
nepén, a melyben, mint valami kialvó
vulkán, még egyszer kiöntötte lelke szen-

vedélyes, izzó haragját; a melyben egy
ezredéve szenvedő nemzet keserve nyer
kifejezést.

De ez való-e a mai ünnephez? Ez
való Vörösmartyhoz? Ez való a jelen-
korhoz?

Letekint a költő s ha látja, milyen
lázal szavalják a Vén cigány kétségbe-
esett jajkiáltását, el nem hiszi, hogy áll
már az ünnep a világon.

*

De talán nem is áll az az ünnep...

Való igaz, hogy szerte az országban
ünnepélyeket tartanak. De ez nem a vén
cigány lelki szemei előtt lebegett nagy
ünnep. Olyan ünnepet képzelt ő, a hol a
Szózat hatja át a sziveket s a nagy te-
metkezésből nem maradt meg más, mint
a gyászfátyol, emlékül.

S tudjuk-e ma a Szózatot?

Hazádnak rendületlenül
Légy hive, oh magyar!

Már az első két sort is kezdjük el-
felejteni.

Nézzük meg a statisztikai kimutatá-
sokat: évről-évre szaporodik azok száma,
a kik nem akarják, hogy ugyanaz a föld
nevelje a fát bölcsőjükhöz és koporsó-
jukhoz. Valami csalóka délibáb vonzza
magához az embereket, de nem olyan,
mint az alföldi délibáb: hiszen ez magyar
tündér, mely csak játszi pajkosságból
csalogatja az utast s ismeri is mindenki,
nem árt senkinek. Hanem az a másik
— az elrabolja a feleségtől a férjet, a
gyermektől az apát, a hazától fiát, mert
annak a neve: külföldieskedés.

És nem a statisztika mutatja ennek
legkárosabb hatásait, nem azok okozzák
a legérzékenyebb veszteséget, kik kíván-
dorolnak, hanem azok, a kik itt marad-
nak s ugy lesznek a külföld rajongói.

Nem Vörösmarty eszményeire gyúl ma
lángra lelkünk. Őt magát is mintha negy-
venöt évre teljesen elfeledtük volna. Sőt
még most sem tudom, mi több a hirtelen
fellobogott Vörösmarty-lázban: a szalma-
tüz-e vagy az őszinte lelkesedés? A hogy érte
csak ugy alkalomszerűen emel szót az
irodalom, épp ugy alkalomszerűen vesz-
szük elő a lomtárból az ő eszményeit is:
a hazaszeretetet, a multak lelkesítő pél-
dáit, a tiszta magyaros szerelmet. A
helyett ódákat írunk a kozmopolitizmusról,
dithirambokat az alkoholról, szerelmes
verset demi-monde hölgyekről s mind-
ezeket kikiáltják eget verő remekmű-
veknek.

Ezek épp ugy elfelejtik a hazájukat,
mint a kívándorlók.

S vajjon meg lehet-e elégedve ilyen
ünneplőkkel Vörösmarty? Ilyennek kép-
zelte-e ő a vén cigány ünnepét?

*

A fátyolt rávetettük nemcsak a nagy
temetkezésre, hanem mindenre, a mi előtte
volt. A politikában a lemondás, a meg-
alkuvás, a közéletben a gyáva meghu-
nyászkodás, az irodalomban az izléste-
lenség, a külföld vak majmolása ural-
kodik. Vörösmarty Mihály, a Szózat köl-
tője talán nem száz évvel ezelőtt született,
hanem kétszáz évvel ezelőtt halt meg.
Akkor elég gyorsan térhettünk volna le
az ő utjáról.

A letekintő költő aligha leli honját e
hazában, mely büszke haladására s mégis
a Vén cigány kétségbeesése hatja meg
legjobban:

Lesz még egyszer ünnep a világon!

Mert érezzük, hogy ez a hirtelen,
váratlan föllendülés csak külső, nem ter-
mészetes és félünk, hogy az alap nélkül
épített ház egyszer csak a fejünkre sza-
kad. Csak az emberek mások azóta; az
akkoriak a hazát siratták, mi a társa-
dalmat féltjük.

S volna okunk félni, ha eszünkbe
nem jutna a már-már elfelejtett Szózat-
nak két sora:

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiába onta vért...

Volt már a haza is végveszélyben; a
Szózat körül tömörült a nemzet s tui-
élte a fenyegető bajt. Most is, Vörös-
marty századik születésnapján a Szóza-
tot tanuljuk, ne a Vén cigányt; az ön-
érzetet, a nemzeti érzést, ne a kétségbe-
esés jajkiáltását; ne a jövő ünnepről
szavaljunk, mert munkás jelen nélkül
nem lehet szép jövő. S csak ha a Szó-
zatból szívünkbe vessük a jelenre lelke-
sítő szavakat, akkor tekinthetünk nyugod-
tan a jelen alapján a biztos jövő elé:

Ez jó mulatság, férfi munka volt!

K. A.

Vörösmarty Mihály élete.

Vörösmarty Mihály 1800. december 1-én,
Fejérmegyében, Pusztá-Nyéken, a Nádasdy gró-
fok tiszttartói lakában született. Apja, kit szin-
tén Mihálynak hívtak, a Nádasdy-család tisz-
tartója volt, anyja pedig egy derült kedélyű,
költői lelkű nő: Csáty Anna.

Az apáról ugy beszélnek kortársai, mint
komoly férfiuról, a ki maga volt a megtettesült
becsületesség. Nem tartozott a nagybirtoku ne-
mesek közé, ezért volt kénytelen habár tisztes,
de alárendelt állást foglalni el. Az Isten nagy
családdal áldotta meg házasesetében; kilencz
gyermeknek volt az apja; a két első leány volt,
a harmadik fiu. Ez volt Vörösmarty Mihály.

Vörösmarty apja takarékos ember és jó
gazda volt. Néhány év mulva a grófnak Nyék
szomszédságában levő velencei birtokát vette
bérbe, s mert jó idők jártak a gazdaságra:
szerzett Fejérvárott egy házat, s egy darab
szőlőt.

Az apa először a nyéki falusi iskolába kül-
dötte legidősebb fiát, később házitánitót fo-
gadott.

Mikor a nagyobbik fiu tizenegy éves lett, az apa elvitte Székesfehérvárra, s beadta a diák-iskolába.

Mihály mindig a legjobb tanulók közé tartozott, János a tanulásban csak közép-szerű volt; Mihály komoly, csendes természetű, János élénk, pajkos, néha rakoncátlan, de alapjában véve ő is becsületes, jó szívé.

Ebben az időben Vörösmarty Mihály már tizenötödik évében járt. Kisebb diákokat tanított, s legalább ruháját s egyéb apró költségeit megszerezte. Ha vakációra haza ment, szívesen elhallgatta a tősgyökeres magyar nép fiainak nótáit, meséit, adomáit. Mindenkiel emberségesen bánt, az a természetes jószág, mely anyyira sajátja volt, részvevővé tette mások szenvedéseit iránt.

Sokat érzett és gondolkodott, de sem az egyik, sem a másik nem nyilatkozott meg nála rendkívüli módon. Apjának a józansága, lelkes magyarsága meg volt Mihályban is.

A fehérvári iskolából felkerült Pestre, hogy tanulmányait tovább folytassa. Az apa folyton súlyosbodó anyagi gondjai miatt nem segíthette fiát úgy, mint eddig. No de nem is volt már szükség. A tizenhat éves ifju csaknem teljesen a maga erejéből élt meg. Ekkor sujtott le családjára a legnagyobb csapás. Apja, ki már évek óta gondokkal tépelődött, betegeskedett, hirtelen meghalt. A nagy család gyámolító nélkül maradt. A legidősebb fiugyermekek, kire az a feladat várt volna, hogy apját helyettesítse, még csak 17 éves volt, a gazdaság vezetéséhez nem értett s az özvegy kilencz gyermekével egyedül maradt.

Az özvegy reménykedett, hogy egy-két év alatt jóra fordul a helyzet, megtartotta a bérletet s úgy gondolta, hogy két nagyobb leányával vezetni tudja a gazdaságot. Valójában pedig nem tudott azzal a gondolattal megbátorozni, hogy idegen helyre költözzék s ott hagyja a megszokott, kedves otthonát.

Ekkor lépett reá az anyagi romlás lejtőjére. Néhány év elég volt arra, hogy egészen tönkre jusson. A szép remények nem váltak be, a mi keveset az apa szerzett, azt lassankint mind el kellett adni, a bérletet abba kellett hagyni s a népes család, mely annyi édes örömet s annyi emésztő gondot szerzett egykor a szerető szülőknél: széteszlott. Jó szívű rokonok kegyelemkenyerén nőttek fel a gyermekek; a legidősebb fiu nevelőnek állott be, János véggezte a gazdasági iskolát s állást kapott... A szegény özvegy úgy maradt mint a szedett fa — egyedül, elhagyottan...

Vörösmarty tizenhét éves korában az előkelő Perczel-családdal jutott be nevelőnek. Három tanítványa szenvedélyes, daczos fiu volt s a költői lelkű, komoly nevelőnek eleinte sok

baja volt velük, miglen szeretetreméltó egyénisége, jósága és buzgósága, magyar szíve és lelke meghódította a Perczel-fiukat s a tanító meg tanítványai között a legmelegebb viszony fejlődött ki.

Ugyan akkor hallgatta az egyetemen a filozófiai tanfolyamot s minekutána ezt elvégezte, magánaton a jogit.

Két év múlva tanítványával a tolnamegyei Bösörmeny pusztára költözött le. A mit nem talált meg Pesten, azt megtalálta a pusztán.

Három lelkes katolikus pap volt a környéken, a kiknek barátsága Vörösmarty költői fejlődésére nagy hatással volt: *Egyed Antal*, *Testér László* és *Klivényi Jakab*. Az irodalom csak Egyed nevét örökölte meg; mint műfordítóét, a másik kettőt az irodalomnak lángoló szeretete lelkesítette.

Vörösmartynek ekkor nyílt alkalma arra, hogy az újabb magyar költőkkel s egynemely idegennel megismerkedjék. Így a 22 éves ifju megtalálta a rokonérzésű emberekben első buzditót s hogy az ügyvédi pályától oly hamar eltért s egész lelkével az irodalom felé fordult, azt jórészt három barátjának köszönhette Vörösmarty s köszönheti a magyar irodalom is.

Nevelői működését 1822—23-ban egy évre meg kellett szakítania. Patvariára kellett mennie, mert az ügyvédi cenzuránál szüksége volt e jogi gyakorlatra. Ez az év is állandó munkával telt el. Az ifju költő sokat írt, sokat olvasott s midőn a kenyérkereső pálya föltételeinek kívánt megfelelni: legnagyobb buzgósággal készült arra a másik pályára, mely dicsőséggel ugyan kecsegtette annak a kornak a gyermekét, de kenyérrel nem.

1824-ben visszament Pestre, hogy átvegye ismét tanítványainak nevelését, s egy évi joggyakorlat után letegye az ügyvédi cenzurát, mert mindenáron le akarta tenni, bár ügyvédségre nem számított. Ekkor már javában írta a *Zalán futásá*-t; gyorsan s nem lankadó kedvvel készülték a hexameterek, s nem kellett egész év: a tiz énekes époszt befejezte. Ugyanekkor drámáján is dolgozott, apróbb költeményeket is írt. Egy-kettő megjelent, s a Pesten lakó írók között immár a neve néha szóba került, a nélkül azonban, hogy nagy reményeket fűztek volna hozzá.

Barátainak a száma is szaporodott kettővel. Az egyik *Zádor* volt, a másik *Deák Ferencz*.

Az Aspasiában a *Zalán futásá*-ból egy rész jelent meg mutatványul. Nagy feltűnést keltett, mert nem kicsiny dolog volt az, hogy egy alig huszonöt éves ember egyszerre egy hatalmas eposszal álljon elő. Akadtak olyanok, a kik nem bíztak a sikerben —

ezek között volt Kisfaludy Károly, Bajza, Kazinczy — de akadtak számosan, a kik lelkesedve olvasták, fényes, nagy jövőt jósoltak Vörösmartynek. Erre aztán előfizetési leveket bocsátott ki, s 1825. augusztus havában megjelent a *Zalán futásá* tiz énekben. Mindössze 88 előfizető gyűlt össze. Manapság a leggyaralóbb versíró is kétségbeesnék, ha első *Zsengéi*-re csak ennyien fizetnének elő. De hát Vörösmarty akkor élt, mikor a közönség a könyvvásárlástól úgy félt, mint a tüztől.

Bár kevés volt az előfizetője, annál több volt az olvasója. Valóságos irodalmi esemény né vált abban az évben, mikor a politikai életnek is óriási szenzációja volt: az 1825-diki országgyűlés összehívása. Izgalom, reménykedés, várakozás töltötte el a honfau kebleket.

Vörösmarty az ügyvédi diploma daczára megmaradt még ezután is nevelőnek.

Zalán-ja dicsőséget és hírnevet eleget szerzett neki, de pénzt édes keveset. Bizakodott abban, hogy színművei jobban fognak kelni. Elővette Salamon-ját, újra átdolgozta, simitgatta; majd befejezte Kont című drámáját, s mind a kettőt ki szándékozott adni. A dolog azonban huzódott-halasztódott, Vörösmarty lemondott a Perczel-családnál nyolcz évig folytatott nevelői állásáról, egyik rokonához huzódott vissza, tisztán írói munkásságának élt.

Tervezte, hogy Székesfehérvárra telep-szik meg, ügyvédi irodát nyit — de aztán a véletlen másképp határozott. A *Tudományos Gyűjtemény* című folyóiratnak a szerkesztését vállalta el, s 1828-tól kezdve, mint ennek a szerkesztőjét találjuk Pesten.

Annyi töprengés, bizonytalanság után végre megtelepedett. Sok fizetése nem volt, de remélte, hogy műveivel is szerez valamit, s a kiadó is biztatta, hogy egyéb munkával is meg fogja időnkint bizni.

1825-től kezdve 1832-ig rendkívüli írói munkásságot fejtett ki. A pályatörő ifjuság hevével és kitarító szorgalmával dolgozott.

Bármerre tekintünk a harminczas-negyvenes évek irodalmi életében, Vörösmartyt ott találjuk a legmunkásabb és legbuzgóbb előharcosok között; hol mint vezér, hol mint katoná szolgálya a nemzeti művelődést. Lángoló lelkesedéssel vallja a nagy Széchenyi elveit a magáénak, s mint költő leghivebb kifejezője a reformátor eszméinek.

A sors azonban úgy akarta, hogy boldog is legyen.

Midőn férfi kora delére ért, midőn a negyvenedik évét túlhaladta: meglátott egy nőt, *Csajághy* Laurát és megszerette. A művelt lelkű, vidám kedélyű Laura Vörösmartyt, a nagy költőt már régóta bálványozta. És a szép lelkék e szövetségéből házasság lett.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Vörösmarty költészete.

Ha egy szóval akarjuk jellemezni, azt mondhatjuk, hogy Vörösmarty költészete a *legeredetibb* az egész magyar irodalomban. Petőfi a a néptől tanult, Arany a krónikások világába mélyedt; Vörösmarty önmagának teremtett magyar költői nyelvet és klasszikus magyar formákat, a melyek olyan tömören és hatásosan fejezték nagy gondolatait.

Sem előtte, sem utána senki sem fejezett ki olyan merész gondolatokat olyan merész képekben, mint ő. Csak pár sort kapunk ki ismertebb verseiből:

Hová merült el szép szemed világa?

Vagy:

Fürtidben tengervizes éj . . .

Vagy a »Gondolatok a könyvtárban« minden sora.

Ez a csodás eredetiség nyilatkozik meg költészetének minden ágában: eposzban, lírában, drámában egyaránt.

Vörösmarty mint elbeszélő.

Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?

Ez a hexameter kezdi Zalán futását, ez kezdi Vörösmarty ragyogó költői pályáját is.

Kevés, mindössze 88 előfizetője volt Zalán-nak, de egy csapásra irodalmi esemény né nőtte ki magát s 1825-ben nem ismertek nagyobb alkotást a magyar irodalomban, mint Vörösmarty Zalán futását; csak újban tesz ellene kifogásokat a kritika, különösen kiemelve azt a hiányát, hogy a főhős, Árpád háttérbe szorult.

Ámde a részletek szépsége, a leírások mesteri színezése, a nyelv bűbája, a teremtő képzelet pazar gazdagsága, minden sorban elárulják a nagy költőt. Ezt éreznie kell minden olvasónak nem csak akkor, mikor az éposz műfaj volt, éreznie kell ma is, midőn az olvasóközönség izlése annyira megváltozott.

Vörösmarty 1825—1832-ig a következő kisebb-nagyobb terjedelmű elbeszélő költeményeket írta: Cserhalom, Tündérvölgy, Délsziget, Eger, (Három énekben), Széplak, Magyarvár, Rom, Két szomszédvár (négy énekben).

Legértékesebb a komor háttérű *Két szomszédvár*, mely a Sámsonok és Káldorok élet-halál harcát tárgyalja. Az utolsó Sámson ki-irtja a Káldorokat s Enikő, a Káldor ház szép sarjadéka is elpusztul. A sirból feljövő árnyéka üldözi Tihamért. A magyar romantikának egyik legszebb terméke ez. Az esemény folyamatoságát ritkán zavarja meg fölösleges részletezés, elmélkedés. Rohamosan halad előre s a komor befejezés mélységes részvétet kelt a hős iránt, a ki bűnhődik s e bűnhődésre reá szolgál.

A harminczas évek végével nem írt már hosszabb költői elbeszélést. A közönség érdeklődése is erősen megcsappant e műfaj iránt, a politikai és társadalmi viszonyok sem kedveztek a költészet e műfajának. Ámde azért Vörösmarty nem lett hűtelen az elbeszélő költészethez. Mindig visszatért ahhoz s hol a történelmi múltból merített tárgyat, hol a nép életéből, vagy szabadjára eresztett képzelő tehetsége tetszése szerint csapongott.

Vörösmarty szerencsés érzéssel nyul bele a népeletbe s egy-két pompás történetet mond el (*Gábor deák*, *Csik Ferke*, *Mák Bandi*.) bizonyosságul annak, hogy a nép élet iránt is van kitűnő érzéke s mintegy reá mutat erre a gazdag forrásra, melyet oly kevesen kerestek fel abban a korban.

Minden tekintetben kimagaslik a *Szép Ilonka*. Ennél bájosabb, tőkéletesebb kis elbeszélést gondolni sem lehet. A mily egyszerű a történet, éppen olyan megható. A vidám, pajzán hang, melyben kezdődik, a lelkes, hazafias lelkesedés, melylyel folytatódik mélységes szomorúság akkordjaiba vész el. A szenvedő leány panasztalan kinjainak a festése oly elragadóan szép, a »liliomhervadás«-t látjuk, a mint hideg őszi szél megcsapja s a szirmok összezsugorodva lehullanak.

Vörösmarty mint drámaíró.

Lirai költeményei és balladáit közül egyik-másik ismeretes még a közéletben is; epika

1843. május 9-dikén vezette oltárhoz. A gondoktól nem ment, de szelid örömeiben gazdag családi élet réve megnyitott a nagy költő előtt. Nagyon reá szolgált erre, adása volt vele a sors.

Az ünnepezt költőfejedelemlennek élete utolsó évtizede tele volt anyagi gonddal, ehhez járult a forradalom után lelki töprengése is. Mindvégig szűk módban élt, nem értett ahhoz, hogy állást szerezzen. De nem is akart, mikor Eötvös megkínálta őt egyetemi tanársággal, visszautasította. A politikába nem vegyült bele, bár képviselői mandátumot vállalt el 1848-ban. Jótévője és atyai támogatója volt *Petőfi* Sándornak, midőn e hatalmas ifju lángelme még ismeretlen volt az irodalomban. Ő segítette arra, hogy első kötete napvilágot láthasson. Nem irigylte sikereit, igaz szívvvel örült azon. S midőn politikai nézetek miatt a heves *Petőfi* egy költeményével őt megtámadta, azt is elfelejtette, mert sokkal nemesebb lélek volt, hogy sem haragot tudott volna tartani. Leghívebb, legigazabb barátja *Deák* Ferencz volt, s anyagiilag *Balthyány* Kázmér támogatta, midőn egy kis földbirtokkal ajándékozta meg, melyből évi 500 forint biztos jövedelme volt.

Egyébként a forradalom lezajlása után a mindennapi kenyér gondja tépte a lelkét. Családja jövőjének a biztosítása foglalkoztatta minduntalan. Hozzá járult ehhez lelke szárnyának megtörése. Ha akart is, nem tudott dolgozni. Lelkére sötét árnyék borult, halálos szomorúság, bizonyos neme a közönyösségnek. Kezdt betegeskedni, külsejét elhanyagolta. Megtört, beteg ember lett belőle. Csak olykor-olykor lobbant fel a régi fényvel elméje, de aztán ismét visszasüllyedt előbbi vigasztalan állapotába.

•Kedélye — ugymond Gyulai — föl volt dulva, mint a haza földje, mint az alkotmány, mint a nemzetiség: rom volt, mint Magyarország. Eleinte, hogy olcsóbban megélhessen, vidéken lakott, de hű felesége sürgetésére 1855 őszén felköltözött Pestre, hogy gyógyíttassa magát. Meghalni jött fel . . . november 19-ikén ugyanabban a házban halt meg, a hol Kisfaludy Károly.

November 21-dikén temették el.

A nemzet megsiratta a nagy költőt. Pesten eladdig magyar költőt oly tünepélyes pompával nem temették el, mint *Vörösmarty Mihályt*. S midőn *Deák* Ferencz gyűjtést indított a költő szegényen hátra hagyott családja fölsegítésére: rövid idő alatt százháromezer forint gyűlt össze. Ő él még lelke *Arpád* nemzetének.

*

És most, midőn e sorokat írom, megmozdult a magyar társadalom, hogy szobrot állít-

son születése száz éves fordulójára alkalmából *Vörösmarty Mihály*nak az ország fővárosában.

Előbb kellett volna már az ő szobrának ott állania a *Széchenyié* mellett. Ám jól van így is, jobb későn, mint soha. Az egykori költőfejedelem nagyságán nem változtat az idő. Neve ott ragyog a legmozgalmasabb és legtevékenyebb kor vezérférfiai között, szíve öröklé maradt ránk hazafias ódáiban, nyelvének bübája édes mindnyájunké, s ha meg-megindul bennünk a lélek s nemzeti életünk szomorú vagy örvendetes jelensége eszünkbe juttatja a hazát: fölzeng millió ajakról *Vörösmarty* imája: a »Szózat«.

Merész kombináció.

Szokássá vált nálunk, hogy ha egy püspökség megüresedik, boldog-boldogtalan kombinálni kezd és tisztán egyéni gondolatait a való, vagy valószínűség mezébe öltöztetve, a lapok utján kitalálja ország-világ elé.

Bár ez kissé izléstelen dolog, ami sokszor okozott már bosszúságot és kellemetlenséget, de azért csak nem akarnak felhagyni vele.

Mert ismét egy merész kombináció száll sebes kacsá szárnyon *Kárpátoktól* az *Adriáig*. Abból indul ki, hogy egy fiatal mágnásnak, *Apponyi* udvarnagy fiának szabadelvű mandátum kell. Erre legalkalmasabb *Komlóssy* kanonok mandátuma, (mely mellesleg szólva, annyira néppárti, hogy *Komlóssy* csak mint pap tudott győzni) de *Komlóssy* csak egy püspökségért hajlandó lemondani, a primás pedig — e hir szerint — megteszi püspöknek s azért küldte *Kohl* Medárdot Rómába.

A kombináció rövid és velőtlen. Le közljük, mert szárnyra van bocsájtva, de kommentárt nem fűzünk hozzá. Hanem hát közel a tél. Várjunk. Hátha beteljesedik, majd — ha fagy.

Demokrata párt.

Tegnap alakult meg Budapesten a legfiatalabb párt, a demokrata párt. Helyes az eszme. Csakis úgy lehet egészséges parlamenti élet, ha belpolitikai kérdések fognak pártkeretül szolgálni. De ha az eszme helyes is, mi lesz a kivitelből?

Magyarországon tudni illik minden demokratának a feje tet-jén a szemé. Csak felfelé lát s akiket ott lát, azzal szemben demokrata, de azokkal szemben, akik nála lejjebb állanak??

Nos, hát azokat nem látja meg.

Különben jó lett volna megpróbálni az alakuló gyűlésen jelen voltakkal, hogy ténsurnak szólították volna valamelyiket, vagy asztal végére tiltették volna a legrangosabbikat.

Gondolom, párt-bonyodalom származott volna belőle.

Különben, mint jó demokratákhoz illik, nem főherceget, csak *Wekerlét* kérték fel elnökül, majd ez után elég lett nekik *Szivák* Imre is. Majd a programot körvonalazták.

Idáig ennyi a párt működése.

Tudósítónk jelenti a pártról a következőket:

Ismét egy politikai párt bontotta ki zászlóját a fővárosban. Fehér asztalnál hangzott el a beköszöntője: a belvárosi szabadelvű demokrata-kör mult heti bankettjén. Az országnak ezek a legfiatalabb »demokratái« a régi belvárosi szabadelvű pártból váltak ki. Jómódu, tekintélyes polgárok mindannyian, politikai ambíciókkal, a mely őket arra ösztökölte, hogy új politikai pártot alakítsanak. Vezérül *Wekerle* Sándort, a közigazgatási bíróság elnökét szemelték ki. Puhatóldoztak is róla, vajjon ezt a szerepet elvállalja-e. A volt miniszterelnök azonban »ez idő szerint« politikával foglalkozni nem akar. Így azután *Szivák* Imre országgyűlési képviselőt választották meg elnöké. Programjuk az új demokratáknak különben igen rövid: Az osztály és felekezeti különbségek eltörlése. Egy nagy kollektív fogalom felé való törekvés, a melynek összoglalója: A haza. A demokratizmus ideális céljainak megvalósítása és ezzel kapcsolatosan az anyagi életérdekeknek istápolása.

A párt első követjelöltje *Szent-Endrén* lép fel, a jelenlegi szabadelvű párti képviselővel szemben.

TAJÉKOZTATO.

- Decz. 1. Állami kisedővodák felügyelő bizottságának ülése d. e. 10 órákor.
Decz. 1. Tanítók Körének rendkívüli közgyűlése este 6 órákor.
Deczember 1. A biharmegyei nőegylet vál. ülése d. u. 4 órákor.
Deczember 1. A járvány-bizottság ülése d. u. 4 órákor.
Deczember 1. Orvosok szakülése d. u. 5 órákor.
Deczember 1. Közegészségügyi gyűlés.

alkotásait az iskolában szoktuk tárgyalni; drámáival azonban még az iskolákban sem igen szoktunk foglalkozni.

Igaz, hogy *Vörösmarty* drámái ellen sok kifogás emelhető, különösen a szinpad technika nézőpontjából.

De ugyanez állitható a *Goethe* és *Schiller* drámáiról is; a német szinpad mégis állandóan műsoron tartja ezeket. S bizony nem szolgál dicséretünkre, hogy nálunk a szinpadról a *Vörösmarty* drámái teljesen leszorultak; s hozzá leszorították a *Vörösmarty* drámáit az idegenből átültetett drámák, melyek sokszor nem csak költői érték tekintetében állanak a *Vörösmarty* drámái mögött, de igen gyakran erkölcsi értékük és hatásuk is felette kétes.

Mert *Vörösmarty* drámái nem gyenge kísérletek; semmiképen sem méltatlanok azok a nagy *Vörösmarty*hoz. Hiszen a költészetnek egyetlen ágát sem mivelte *Vörösmarty* olyan odaadással, mint a drámát, bár élete végéig csak a lírához maradt hű. De költői műveit felerészben drámái szolgáltatták.

S ezen drámáinak mindenekelőtt irodalomtörténeti jelentőségük van: jótékony hatást gyakoroltak a magyar dráma fejlődésére.

A magyar romanticizmus felfogása jut teljes diadalra a *Vörösmarty* époszaiban s ugyanez nyilatkozik meg drámáiban is. De *Vörösmarty* harg nem elégszik meg a hazafias eszmék hangoztatásával; költői hatásra is törekszik; a nemzeti tárgy művészi kidolgozá-

sával, a drámai művészet érvényesülésével: a cselekvénynek lélektani alapon való bonyolításával, a jellemfestés igazságával, a szenvedélyek erejével, a dikció költőiségével akar hatást elérni.

A *Vernász*, *Marót bán* és az *Áldozat* legköltőibb drámái *Vörösmarty*nak; s bár a cselekvény gyors menetét a gyakori epizódok, az epikai és lírai elem túltengése ezekben is minduntalan feltartóztatja; ezen drámáit a szépen gondolt mese, a szenvedélyek megrázó festése egy-egy hatásában fölümhatalatlan jelenet, a magukban értékes monológok, s egészben véve a nyelv utólréhetetlen költőisége irodalmunk maradandó értékű alkotásai közé emelik.

A vigjáték terén pedig *Vörösmarty* egyetlen mondható kísérlete: *Csongor és Tünde* című tündéres drámai költeménye, melyben a magyar költői nyelv eleddig utólréhetetlen bübájával szólalt meg, a magyar irodalomnak egyik legnagyobb ékessége.

E. Kovács Gyula, a kiváló tragikus színész színre hozta *Vörösmarty* drámát, átdolgozván őket a szinpad technika követelményei szerint. Ugyanannyi tanulmányt fordított *Vörösmarty* drámájának szinrehozatalára, s egy-egy szerepnek kidolgozására, mint a *Shakespeare*-szerepekre. S a kiknek alkalmuk volt látni az E. Kovács Gyula *Vörösmarty* alakításait, azok bizottságot tettek róla, hogy ugyanolyan hatást is ért el velük, mint *Shakespeare*-alakításaival.

A mi fényes tanubizonyossága a *Vörösmarty* drámáiban rejlt költői erőnek.

Vörösmarty mint lírai költő.

Vörösmarty valódi erejét, a lírait, ő maga nem érezte, bár élete minden szakában művelte a lírát. Époszainak a lírai hevület kölcsönzött szárnyakat, leíró részeiben a lírai érzés az életadó, drámáit is a nyelven kívül az érzelmek heve teszi értékessé. Szóval *Vörösmarty* arra született, hogy kedélye mélységéből, mint gyöngyhalász a tenger mélyéből, merítse legszebb kincseit.

Külső mozgalmakban nem volt gazdag az ő élete. Izgató, nagy szenvedély nem bolygatta, legalább olyan szenvedély nem, a mely meg gondolatlan lépésre szokta ragadni az embert. Első szerelme visszaszorult a szívébe s csak belülről, mintegy észrevétlenül munkált. Egy-két dal sejteti csupán velünk, hogy a költőnek valami titkolt vágya van. Az a *Vörösmarty*, a ki az anyagi helyzet sanyaruságát nem fejezi ki, sem költeményeiben, sem barátai között, szerelmét sem írja meg; nem a világ elé való ez. A kor lírai költészetének sincs meg akkor még az egyéni vonása. *Vörösmarty* tartózkodó, inkább magába zárkózó, mint közlékeny természetű ember volt. Szerelmi dalai, miket házassága előtt írt, nem is hatnak közvetlenségükkel az olvasóra.

Szerelmi lírájának két különösen bájos

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, nov. 30.

A mai ülés nevezetessége az volt, hogy *Asbóth* János kivonult volt fegyvertársai, a néppártiak ellen.

Az ülés elején az öreg *Juriss* beszélt a néppártiról.

Utána következett *Asbóth* János, a ki az ő ismert flegmatikus módján megint olyan beszédet mondott, melylyel szerencsésen fölzavarta a Házat. Mint mindig, most is érdekes volt, noha még újabb politikai barátai is csodálkoztak azon a cinizmuson, melylyel azt a programot támogatta, melynek alapján megválasztották és azt a pártot leczkértette, melynek soraiban küzdött nemrég. Ő, a ki nemrég a revíziót követelte, most azt mondta, hogy már azt is veszedelemnek tekintené, ha a miniszterelnök az egyházpolitikai revízió iránt csak platonikus vonzalmat is tanusítana.

A beszéd alatt természetesen nagy volt a zaj és a közbeszólás sortüze és egyes tüze folyton ropogott. Az efféle segítséget maguk a szabadelvű gondolkozásuk sem fogadták szívesen, a mit bizonyít az, hogy a kormánypárt hallgatott, a függetlenségi párt pedig türelmetlenségének gyakran adott kifejezést.

— Immoralitás! — szölt *Justh* Gyula.

Egyébként *Asbóth* előadásának módja most is elegáns volt és mivel az ő hű lelkének fő vágya az, hogy feltűnést keltsen, valószínűleg ma is meg volt elégedve sikerével.

A néppártiról *Buzáth* Ferencz felelt *Asbóth*nak. *Politikai tisztességtelenségnek* nevezte *Asbóth* mai föllépését és azzal vigasztalta a szabadelvű pártot, hogy ne nagyon örvendjen *Asbóth*nak, mert ő a szabadelvű pártot csak *téli szállásnak* tekinti és nemsokára éppen úgy fog vele banni, mint ma a néppárttal.

*

Perczel Dezső elnök az ülést 10 órakor megnyitja.

A mai nap első szónoka *Juriss* Mihály. Azon kezdte, hogy *Umberto* király meggyilkoltatása alkalmával a liberális proféták komoly ábrázattal vitatták azt a válságot, a mely a beteg

társadalmat fenyegeti. A liberálisok mindig kétszerek a diagnózissal, a mikor a beteg kiszenvedett. Pedig e társadalmi betegségnek van orvossága, ez pedig a keresztény elveknek visszaállítása az állami és társadalmi rendbe, a tudományba és a közszellembé. (Ugy van!) Addig azonban, a míg a vallást megvetik, míg a keresztconkítást csekélységnek nyilvánítják, addig az anarkia kiirtásáról szó sem lehet. Az anarkia a liberálisok szülötte. Krisztus elveihez kell visszatérni. Krisztust kell vallani nemcsak szóval, de tettel is. A keresztény restauráción kell gondolkozni minden egyes embernek. Vissza kell helyezni az iskolákba az eltávolított keresztet, vallási alapra kell fektetni az oktatást. Más feladata van az államnak, más az egyháznak, azonban mind a két kör nagyon szépen megférhet egymás mellett. A liberálisok megfosztotta a népet vallásától. A liberálisok rendszere anyagi tekintetben is garázdálkodott és erre nézve statisztikai adatokat sorol fel.

Mint hogy a jelenlegi kormány is a liberális politikára helyezkedik, én pedig azt veszedelmesnek tartom úgy erkölcsi mint gazdasági tekintetben, azért a költségvetést nem fogadom el. (Helyeslés).

Csunya madár . . .

Asbóth János Molnár Jánossal szemben védi Széll Kálmánt. A néppárt azért elégedetlen, mert a miniszterelnök a felekezeti és politikai izgalmakat lecsillapítja. Persze a néppárt ott van a hol a mádi zsidó. Az obstrukcióban a néppárt a probir-mamsell szerepét játszotta. (Derűtség.)

Most azonban hiába szidják a szabadelvű pártot. Egy adoma jut eszébe. Napoleon idejében egy huszár elakarta pusztítani a Dunát. Ott a hol a Duna forrása kezdődik, rátette lábát a forrásra. Így tett a néppárt is. Rátette lábát a szabadelvű pártra és azt hitte: elpusztította. De a huszár megfélekedett arról, hogy a Dunába sok mellékfolyó folyik, a melyek hatalmassá teszik. Megengedi, hogy a megnagyobbult folyó nem oly tiszta, mint a forrásnál.

Justh Gyula: Nagyon is zavaros!

Asbóth: De azért oly hatalmas, hogy még önök is a Duna vizéből isznak és azzal mosakodnak! — Ezután a kormány működését vázolja. Minden téren rendszeres működést ajánl, mint Darányi és Plósz teszik. Konstatálja, hogy az egyházpolitika nem csak a katolikus felekezetnek, hanem még többet a protestánsoknak és legtöbbször az iszraelitáknak használt. Dicséri azután Széll politikáját, Fenn kell tartanunk nagyhatalmi állásunkat. Ez a politika volt az Árpádok, az Anjouk, a Hunyadyak politikája, ez

lehetett Mátyás előtt is, midőn meghódította Bécsset, seregével oda belovagolt. (Tetszés. Elentmondás.)

150 millió orosz és 50 millió német közt ezt a politikát kell követni. Végül azt feltegeti, hogy a revízió új felekezeti harcokat provokálna.

Justh, *Kubik* és mások közbekiáltanak: Arról beszéljen, hogy milyen programmal választották meg! Micsoda ez?

Elnök: Ne szóljanak közbe!

Kubik: Lehetetlen! Inkább kimegyek!

Asbóth: Ő mindig azt mondta, hogy felekezeti pártalakítás Magyarországon nem lehet.

Páder, *Buzáth*: Sohase mondta! Soha!

Asbóth: Okmányokkal igazolom. S ettől a tudattól át van hatva az ország katolikus többsége is. Ő az egyházpolitika megszavazása után is folytatta ellene a harcot, folytatta a mult vallástipró kormány ellen, akkor, mikor a néppárt még politikai pelenkájában feküdt. (Derűtség.)

De ma, mikor oly kormányunk van, mely respektálja a felekezeteket, ma, midőn meg van a módja, hogy hazafisága mellett a vallását is megtarthassa, ma nem tartja helyesnek a revízió hangoztatását. A javaslatot elfogadja.

»Politikai tisztességtelenség.«

Buzáth Ferencz: *Asbóth* beszéde a politikai erkölcsbe ütközik. (Ugy van! a néppárt és függetlenségi párt.)

A politikai tisztesség azt hozza magával, hogy ha egy képviselő ama programról, melyen megválasztott, lelép, *vagy hallgat, vagy lemond mandátumáról*. (Tetszés a közép és szélsőbalon.)

Asbóth eljárását nem tartja összeférhetőnek a politikai tisztességgel. Hogy mégis nem felel neki többet, csak azért teszi, mert meggyőződése, hogy *Asbóth* csak *téli szállást* keres a szabadelvű pártban. S mire eljön a politikai tavasz, akkor ő már ismét másutt fog lakni. (Derűtség.)

Ezután *Mandel* Pállal polemizált. Apáink vérrel pecsételték meg hazafiságukat, *Mandel* pedig spanyolviaszszal, amennyiben a bankokból kapott tantiémes leveleket spanyolviaszszal zárják le.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vásár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3-5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 3-5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

terméke van; »*A kis leány baja*«, melyet évtizedeken át országserzte énekeltek, mint a század elején Csokonai »Reményhez« című dalát és az »*Idához*« című; legértékesebb, mert eszmékben és hangulatban egyaránt legzadagabb a *Merengőhöz*. Ez volt a ritka szép menyasszonyi ajándék, melyet a költő jegyesének adott: az érzelem mélysége és nemessége párosul e költeményben a hangulat elégiai bajával, az eszmék eredetiségével és nagyságával.

Fiú szeretete két költemény irására ihlette őt. Mindkettő örök emlék annak a jó anyának a sirján, kit a költő végtelenül szeretett. Ugy fáj *Vörösmarty*nak, hogy ott sem lehetett, mikor a jó anya meghalt.

No és »*A szegény asszony könyve*«. A fiú szeretetnek imádsága ez a kis történet keretében foglalt kép arról a jó öregasszonyról, a ki hajdanában, míg férje élt s jobb napokat látott, a szegényekkel érezte jóságát, később is megfelezte a szűkölködővel kis kamráját s maga gyakran szükségét látott, a ki imádságos könyvét is kétfelé szakítja, hogy legalább menyeyei táplálékban részesítse a szegény szomszédasszonyt. Szépen és igazán mondja Gyulai erről a költeményről: »Ha nem volna más adunk arra, hogy *Vörösmarty* nagyon szerette anyját, e költemény is elég bizonyosság lenne reá; ha nem irt volna semmi mást, ez talán magára is föntartaná nevét költészetünk történetében, mert a valóság és eszmény, a kedély

és képzelem szerencsés vegyületének oly szüleménye, mely más irodalmakban is a ritkább jelenségek közé tartozik.

Vörösmarty lírájának legméltóbb tárgya a *haza* volt s a faj, melyhez tartozott s melyet olyan lángoló hévvel szeretett. *Vörösmarty*ról tudjuk, hogy a napi politikába nem vegyült bele, alig irt ilyen tárgyú cikket, ámde költészetében a legszenvedélyesebb politikai író volt. Egy-egy dal, egy-egy óda belopta a szívébe magát s onnan észrevétlenül munkált kifelé, irányította a gondolkozást, befolyt a cselekvésre.

Vörösmarty, az ősi dicsőség költője, nem született *Tyrtäus*nak, a ki a harc mórát fokozza hurjának szilaj hangjaival, de az ő korában, 1848. előtt, nem is erre volt szükség. *Széchenyi* megrázta a korhadat oszlopokat, a hamis bálványkövek ledőltek; tettvágy forrott az elmékben, melyek eddig zsibbadtan vesztegeltek s *élni kezdett* a nemzet. Ott volt az életre serkentők között *Vörösmarty* is. Ő siratta el a nemzet nevében *Kisfaludy* Károlyt, az első magyar költőt, kinek a halálát nemzete észrevette, a kit nem sirjából kellett a hálás utókornak feltámasztania. Vértől szívvel dől az »*Elhagyott anyáról*«, a kit gyermekei »az idegenért hevülők« odahagynak, pedig ez az édes anya: a haza; ostromozza a magyartalan hölgyeket, metsző gunnyal szól arról az *Uri hölgyről*, a ki idegenet majmol.

Mindő lázas, izgató hév szólott e költemény-

ből a kor hölgyeihez! Valóban a magyar nyelv és fajszeretetet hirdető *Széchenyi* eszméinek *Vörösmarty* legerőteljesebb kifejezője volt. *A sors és a magyar emberben* a humor, a *Jóslat*-ban csaknem fenyegetés szólal meg, a *Hymnus*-ban esdekelve kéri az Istent, hogy »tegye jóra munkássá a nemzetet« — végül a *Szózatban* mindaz, a mit eddig zengett a hazáról, a nemzet multjáról és jövőjéről, tömören megkapó és elragadó erővel szólal meg. A mult dicsősége, az apáink vérevel áztatott haza szentek legyenek előttünk, mert a »nagyvilágon e kívül nincsen számunkra hely«. Örökségül maradt reánk ez a föld, minden talpalatnyi térrhez drága emlékek fűznek s a számban megfogyott nemzetnek törhetetlenül kell ragaszkodnia hozzá, mert jönni fog még egy jobb kor, — jönnie kell! . . . Vagy ha a jelen nemzedéknek a küzdelemben el kell pusztulnia, nagyszerű halál vár reá; meg fogja siratni az egész világ, mert a népek egymásnak a testvérei . . . Ez az első hang a magyar irodalomban, mely a legújabb kor egyik jelszavát, a testvériséget helyesen értelmezi s kapcsolatba hozza a nemzeti érzéssel. Legszentebb érzelmeink foglalhatja ez az imaszerű óda. Benne van létünk, fajunk fenmaradásának minden föltétele, benne van a milliók hite, s ez egy költőnek a szívéből árad ki csodás melegséggel, hatalmas hullámmal. Vághatott volna-e nemzeti imává s visszatérnénk-e minduntalan reá, ha nem az egész nemzet érzelmének a kifejezése volna? O áldott és sze-

UJDONSAGOK.

* **Személyi hir.** *Thury* Zoltán fővárosi író, a »Katonák« szerzője tegnap délután Budapestre visszautazott.

* **A jászói prépost látogatásai.** A premonstrei kanonokok itt időző prépostja tegnap délelőtt a főgimnázium néhány osztályát meglátogatta s a tanulók feleleteit meghallgatván, az egyes tanároknak teljes meglepedését fejezte ki sikeres fáradozásukért. A déli órákban pedig *Kotunovich* Sándor igazgatóval együtt látogatást tett *Beöthy* László főispánnál, *Winkler* József cz. püspök, káptalani nagyprépostnál és *Szunyogh* Péter alispánnál. — A prépost még néhány napig Nagyváradon fog maradni.

* **Közegészségügyi gyűlés.** A közegészségügyi szakbizottság ma, szombaton délután 4 órakor ülést tart, melyen tárgyalás alá fogják venni a kanyaró-járvány terjedésének megakadályozására teendő intézkedéseket s több más apróbb ügyet. A bizottság elnöke a tagokat ezúton is meghívja az ülésre.

* **Ipolyi-requiem.** Tizennégy esztendővel ezelőtt hunyta le szemeit Várad nagynevű püspöke *Ipolyi* Arnold, ki alig egy fél évig ült Vitéz János püspöki székén. Féléves püspökségének szép emléke a Bihar megyei Múzeum épületében őrizett nagybecsű Ipolyi-gyűjtemény. Halálának évfordulója holnap, decz. 2-án lenne, de a vasárnap miatt ma, szombaton fogják a gyászistentiszteletet a b. e. püspök lelkiüdvéért megtartani a székesegyházban és a plebániái templomokban.

* **A villamos vasut engedélyezése.** Megemlékeztünk tegnap lapunkban róla, hogy a villamos vasut engedélyezése ügyében ma tartották meg Budapestben a kereskedelmi minisztériumban az utolsó tárgyalást. A tárgyaláson, melyen dr. *Nagy* Ferencz, kereskedelemügyi államtitkár elnökölt, Nagy-Várad város képviselőjében Dr. *Bulyovszky* József, *Rimler* Károly r. főkapitány, *Komlóssy* József gazdasági tanácsos és *Busch* Dávid főmérnök, a közúti vasut képviselőjében

pedig *Berkovits* Ferencz jogügyi tanácsos és *Tichy* Gyula igazgató vettek részt. Mint értesülünk az engedélyezési tárgyalás sikerrel járt s a kikötött feltételeket úgy a miniszter, mint a város és a közúti vasut képviselői elfogadták s így nincs más hátra, mint az engedélyezési okirat kiállítása, ami kevés időt vesz igénybe. Új esztendőre megkapja a város a 252,000 koronát s kora tavasszal hozzálátnak az építéshez. A decemberi közgyűlésen mindezt beterjeszti a polgármester a közgyűlésnek s a villamos vasut építése nem lesz többé Nagy-Várad közgyűlésének tengeri kigyója.

* **A Csáky-Justh párbajhoz.** Még szeptember 17-én pisztolypárbajt vívott *Csáky* György gróf *Justh* Bélával. A viaskodás tekintetében a rendőrség most fejezte be a kihallgatásokat. Ugy a feleket, mint a segédeket maga elé idézte, így *Rohonczy* Lőrinczet, *Károlyi* Mihály grófot, *Latinovics* Gyulát, *Potoczky* Istvánt, valamint az orvosokat: *Farkas* Lászlót s *Kosztka* Emilt. Az iratokat ma átküldték a kir. ügyészséghez.

* **Kegyadomány.** Dr. *Schlauch* Lőrincz biboros püspök havi kegyadománya 600 korona december 1-én délután 2 órakor fog kiosztatni a koldusápoló intézetben. Özv. *Grunwald* Henrikné, a lelkőknő.

* **Az izr. nőegylet tea-estélye.** Szerdán, december 5-én a Fekete Sas szálloda nagytermében a nagyvárad-i izr. nőegylet tea-estélyt rendez, melynek jövedelme jótékony célra fog fordíthatni. Belépti jegy ára 2 korona, karzati jegy 60 fillér. A minden tekintetben igen sikerülnek ígérkező tea-estély iránt városszerte nagy az érdeklődés.

* **Gyászrovat.** *Pekanovits* Imrét, a Sebes-Körözs társulat főmérnökét és családját — mint részvétellel értesülünk — sulyos csapás érte. Kis fia *Pekanovits* Ernő élte 7-ik évében e hó 29-én elhunyt. Temetése ma délután 1/4 órakor lesz a Kőfaragó-u. 854. szám alatti házból. — Nagy részvét mellett ment végbe ma délután a kir. ítélő tábla irodaigazgatójának, *Borza* Béla feleségének a temetése. A temetési szertartást *Dencs* János cperes-plebános cz. kanonok végezte. A koporsót a rokonok és ismerősök nagyszámu virágkoszorú borították. A díszes temetést *Weiszlovits* és

fiai rendezték. — Nagyvárad társadalmának közismert tagja, *László* Zoltán megyei tb. főszámvéző tegnap reggel váratlanul meghalt. Erős, robustus ember volt, a betegséget csak hirből ismerte, tegnapelőtt is még egész nap rendesen végezte hivatalos dolgait s tegnap hajnalban vérhányás vette elő s rövid szenvedés után elvérzett.

* **Krause urat megcsípték.** De nem a mutatóvanyai körül elkövetett baklövésekben, hanem egyéb hiányokban.

Mikor ugyanis a »lovagias magyar nemzet« földjén körülbelül lehetetlenné tette magát, visszament a hazájába, Németországba és legutóbb a sagan-i Fróra-mulatóban akart estélyt rendezni. Csakhogy a tanár ur ismét tévedett valamiben és elfelejtett valamit. Ah, ezt a szegény embert mindig üldözi a balsorsa és a balsorsáért ismét nem tarthatta meg. Amit elfelejtett, az, hogy körülbelül öt esztendő előtt a *beutheni* büntetőbíróház — hogy kiméletesen fejezzük ki magunkat — hosszabb *szabadságvesztésre ítélte*. És abban tévedett, hogy a *büntetését elévültnek hitte*.

Bizony fölismerték szegényt, fölvilágosították a tévedéséről és eszébe juttatták, hogy valamit elfelejtett. Azzal aztán betessékelték egy olyan házba, amely kevésbé fényes kivilágításu, mint a sagan-i mulató. Kellemetlen dolog is, mikor valakiről kiderül, hogy nem is annyira hipnotizőr, mint inkább feyencz.

* **A velencei »Népkör« felolvasó estélye.** A várad-velencei »Népkör« ma tartja második felolvasó estélyét a következő műsorrall: 1. Elnöki megnyitó. 2. Költemény. Szavalja *Goldenthal* Rózsika k. a. 3. Felolvasás. Tartja *Szűcs* Dezső. 4. Szavalt. Előadja *Könyves* Jenő színész. 5. Festészeti mutatóvanyok zene kíséret mellett előadva *Margó* Armin által. Felolvasás után táncz lesz. Kezdeté pontban 8 órakor. Belépti díj 1 korona.

* **Zsoldics Mihály Illaván.** Papp Béla juhászát, a szatmári tesvérgyilkosság tulajdonképeni tettesét, Zsoldics Mihályt Szatmárról Illavára szállították. Ott fogja kitölteni büntetését, mely tudvalevőleg életfogytiglan szól. A gonosztevő nagy nyugalommal viseli sorsát, s nem győz hálálkodni, hogy nem juttatták őt is akasztófára. Erősen reménykedik, hogy tizenöt esztendő mulva kiszabadul. Felesége elszállításá előtt meglátogatta, s jó magaviseletre, hitbuzgó-

rencsés a költő, kinek megadatott nemzete hü tolmácsává lehetni! Egyetlen költemény halhatatlanná teheti a költőt!

Vörösmarty az ódában szárnyal a legmagasabban. Lelkének komoly meghatottsága, nemzetének és fájának a szeretete, igaz, tiszta vallásos érzülete mindegyütt ódaköltővé avatták őt. Válságos idők hullámozó eseményei nagyon alkalmasak arra, hogy az *érzelem* és *eszme* egész tömeget, egész nemzetet ragadjon magával. Akkor közszükség volt a lelkesedés, mert e nélkül sem nagyot kigondolni, sem nagyot teremteni nem lehet.

Az érzelmek hullámozásának és változatoságának legszebb példája a híres *Fóthi dal*, mely az egyszerű verses tósztok szürke, köznapi tömegéből a hazafias érzelmek merész szárnyán emelkedik ódaszerű magaslatra.

Hát még A vén cigány dala! E komor, sötét, kétségbeesett jajkiáltás, mely megrendítő és kétségbeesésben is reményt, hitet hirdet az egyomatás korában, melyben a költő megtört szívének vergődése mélyszéges részvétellel és mérhetetlen fájdalommal hat reánk, s a keserű humor az egyomatás korának egyik legjellemzőbb vonását örökíti meg. A vén cigány, a költő, görcsösen kapaszkodik bele a végső reménységbe — a szebb jövőnek egykor megjósolt hitébe, mint egy deszkaszálba.

Alig van hazafias költemény a világirodalomban, mely ilyen szivettépő hangon szólalna meg, mely a költő hazaszeretetének ilyen erős

kifejezője volna. Mily csodálatos harmoniában olvasszja össze a kétségbeesést, a reménnyel az utolsó versszak, a bomlott lélek víziója mintegy megtisztul, s a Szózat költője hirdeti újra a szebb jövőt a hazának, melyet azonban ő maga nem ért meg.

A szegény magyar költőnek »fogytán volt a napja — vére megsűrűsödött, agyvelője kiapadt — fáradt vállairól vén guonyája leszakadt . . . »

»Mire virradsz te még
Szegény magyar költő?»

E disszonáns, fájdalmas, tördelt hangok voltak utolsó akkordjai dicső lantjának, aztán elhallgatott végképen — — —

Vörösmarty zene-irodalmunkban.

Az éposz és kisebb elbeszélő költemények, melyekben Vörösmarty hallhatatlan műveket teremtett, nem igen alkalmasak megzenésítésre. S ez lehet az oka, hogy zeneirodalmunk kevés oly művet mutathat fel, melyben Vörösmarty költeménye lelkesítette vagy ösztökélte volna zeneírónkat a teremtésre.

A »*Hontalan*«-hoz *Elbert* Imre, korán elhunyt nagytehetségű zenésznünk irt melodramatikus zenét. »*Szép Ilonka*«-hoz pedig *Ernyei* József, a nemzeti zenedének most is működő nagynevű tanára.

A megzenésítés más fajtából az operai átdolgozásból való a »*Szép Ilonka*«. E remek

költeményből Fekete Mihály Kolozsvárt elhunyt tanár irt operaszöveget s zenét hozzá *Mosonyi* Mihály. Egyike azoknak a jeles és megbecsülhetetlen zeneszerzőinknek, ki idegenből lett magyarrá. A harmadik fajtából a tulajdonképeni megzenésítésből a legtöbb van s közöttük a legbecsesebb a *Szózat*. A *Hymnust* (Isten segits, királyok istene) *Thern* Károly irta férfikarra. Egy másik szintén *Thern* Károlytól, melyet körülbelül 1837-ben irt, a »*Fóti dal*«, »*Felfelé megy borban a gyöngy*«, a »*Szállj le, szállj le szép pillangó*« kezdetű dal szintén meg van zenésítve, de szerzője ismeretlen.

Az *Erkel* Ferencz szerzette Hymnussal együtt mindnyájunk lelkesítő dala, imádsága a *Szózat*, melyet *Egressy* Béni 1844-ben szerzett s mely egy pályázat útján látott napvilágot.

Azt hiszem, felesleges ismertetnem mindnyájunk imájának a szépségeit. A nagy költő fenkölt lelkülete, szívének dobbanása, midőn hazája ódáját megteremti, méltó visszhangra talál a zeneszerzőben. S ott, a hol a szó világa véget ér, a hol egy pillanatban a keserves visszaemlékezés jajszava s a jövőd reményének mindent bearanyozó örömköltésére kell, hogy egyesüljön: ott felhangzik a lantos kobzán a hur s az ének páratlan méltósággal száll az ég felé

Hazádnak rendületlenül
Légy hive óh magyar.

ságra figyelmeztette. Tőle tudta meg, hogy Papp Bélát már kivégezték. A gyilkos sirni kezdett, s térdre esve imádkozott:

— Köszönöm jó Istenem, hogy e gyalázat-tól megszabadítottál. Ha ő nem lett volna, ugy ma én szabad ember volnék.

Három fogházör kísérte illavára.

* **Életmentő csendőrök.** *Mezőtelegden* — mint ottani tudósítónk írja — *Hlavacsek* József csendőrőrsvezető és *Hermann* János csendőr egy leányt mentettek meg az összeégetéstől. *Kis Ferencz* parasztgazdának 12 éves *Eszter* leánya este a szobában foglalatoskodván, a lámpát fölborította s attól ruhája lángba borult. Rémült sikoltozásba tört ki a kis leány, mit az arra haladó két csendőr meghallván, besiettek a házba és letépték az égő ruhát róla. A leánynak az ijedségen s néhány kisebb égési seben kívül más baja nem esett.

* **Lopás a Peregyes-utcán.** Kellemetlen meglepetésre ébredt fel tegnap reggel *Kágyi* Lajos rendőrségi fogalmazó. Az éj leple alatt két szép utazó bundája a melyek csinos összeget képviselnek, lakásáról eltűnt. A tettes, illetőleg a tettesek azonban úgy látszik, nem voltak megelégedve az eredményvel, mert ráadásul még a kamarából 25 fej káposztát s több élelmi szert magukhoz véve nagy csendesen elillantak. A kellemetlen látogatókat keresik.

* **Szabó István társa.** A multkor megírtuk, hogy *Szabó* István, Cs. *Nagy* Sándor bandita társával Bihar-Püspökiben *Zombori* Lajos vasuti alkalmazott házába betörték és onnan sok értékes dolgot elloptak.

Szabó István másnap kézrekerült, azonban társa, mivel ennek neszét vette, a városból eltűnt.

Legujabban arról értesültünk, hogy a bihar-püspöki-i csendőrőrs megejtette a széleskörű nyomozást és az őrjárat Cs. *Nagy* Sándort Péterszegen elcsipte. — A jó madarak most már a börtönben elmélkednek kalandos üzemeik fölött. Az eddigi kutatás több hasonló esetet derített ki, melyet a két gazember elkövetett s ezek közül *Szabó* István tizenegy lopást és rablást be is ismert; azonkívül még két rendbeli rablógyilkossági kísérlet terheli bűnös lelkét.

EGYESÜLETEK

A Kath. Legényegylet ünnepélye.

Nem lehet igazi hazafias érzelmű testület, mely szívében nem hordaná a »Szózat« költőjét s a nagy költőnek lángoló hazaszeretétét. A Kath. Legényegylet is, melynek hármass czélja, Isten, haza és a tisztas ipar szeretetét oltani be nehéz élet hivatásu tagjaiba, elhatározta, hogy helyiségeihez mérten nem a nagy nyilvánosság előtt, de annál lelkesebben fogja megülni a nagy hazafi és költő emlékét. Vasárnap, decz. hó 2-án d. u. fél 5 órakor kezdődik az emlék ünnep, mely az alapítási évfordulóval össze esvén, ily program mellett fog lefolyni.

Dalárda: Isten áldja a tisztas ipart (egyleti himnus.)

Elnöki megnyitó; tartja: Dr. *Vucskics* Gyula.

Ünnepélyes tagfelvétel.

Emlék beszéd, tartja *Fálffy* Béla igazgató.

Szózat — szavalja *Sikli* Erzsike.

Monológ — szavalja *Faragó* János főrendező.

Az elhagyott anya — szavalja *Papp* Ferencz r. t.

Isten áldd meg a magyart! Dalárda.

Az ünnepély házias jellegű lévén, a rendes és pártoló tagok és ezek családtagjai, vagy az általuk bevezetettek vesznek részt benne. Ugyancsak elhatározta az egylet, hogy mint tavaly is, Karácsonykor, Karácsonyfát állít, ka-

rácsonyi ünnepélyt tart 10 legérdemesebb inas részére és megjutalmazza őket, valamint egész Karácsony napján éjfélí miséig nekik az egylet helyiségét és játék szereit átengedi.

Mérnökök és építészek összejövetele!

Van szerencsém az igen tisztelt kartárs urakat értesíteni, miszerint a f. hó 1-ére tervezett összejövetel közbejött akadályok miatt elmarad; és csakis f. hó 6-án este lesz a »Bazár« vendéglő éttermében megtartva, a melyre kérem, méltóztatassanak teljes számban megjelenni, tisztelettel a *tükör*.

IRODALOM.

A napon észlelt jelenségek természetének magyarázata. Irta *Fényi* Gyula S. J. Budapest, 1900. 8-rét, 24 lap A tudós szerző szerint, ki, mint általánosan ismeretes, világhírű csillagász s a kalocsai Haynald-observatórium igazgatója, hogy a napon észlelt nagyszerű tűneményeket megítélhessük, mindezekelőtt az ottani nyomási viszonyokat kell tekintetbe venni. A számítás azt mutatja, hogy a nap légkörében 104 kilométer emelkedéssel a hydrogenium sűrűsége felére apad; ennél fogva a chromosphaera legfelsőbb határán a hydrogenium sűrűsége egy billiomszor kisebb, mint az alján. Ebből továbbá következik, hogy a nap légköre nem is terjedhet jelentékeny magasságig a chromosphaerán túl. Minthogy pedig a protuberanciák mindig sokkal nagyobb magasságig emelkednek, azok szükségképpen az üres térben lebegnek. Ehhez fűződik annak a kérdésnek a fejtegetése, hogy állhatnak főn üres térben az izzó hydrogeniumból álló protuberanciák. E problémának eredeti megoldását a tudós szerző számítás útján adja. A természettani törvények, nevezetesen a vonatkozó gázelmélet szerint az izzó hydrogenium ugyan roppant sebességgel terjed ki, illetőleg szétporladik; mindamellett a protuberanciák feloszlási folyamata, óriási nagy tömegük miatt még órákig is tarthat. E fejtegetések alapján a napon észlelt részletes tűneményeknek is új, eredeti magyarázatát adja a fölolvasó.

Az üres térben szétporladó hydrogenium a fehér protuberanciákat, mint szükséges következményt magyarázza meg, ugyszintén a nap koronáját és névleg a korona hosszú sugarait, mint természettani következményt mutatja be. Ez utóbbiak porállományát már azelőtt is sejtették, de fölolvasó a porképződemények eredetét mutatja meg először. Egészen új továbbá fölolvasó magyarázata a nap-fáklyáról. Ha ugyanis a protuberanciák üres térbe kivetett hydrogenium, az szükségképpen a napra fog visszacsúszni és ott, a hol roppant sebességgel a felületére talál, nagy hőséget fog kifejteni: e felütesedő helyek képezik a fáklyákat. Ugyanezen a napra visszatérő hydrogeniumáramlatok eredeti és eddig egyedüli magyarázatát adják a fény eloltásának, ezen eddig csak csodálattal észlelt ritka tűneménynek. Ezek a különben láthatatlan áramok ugyanis, ha utjokban protuberanciával találkoznak, a hydrogeniumot felütesedve magukkal ragadják és a nagy sebesség által a fény eloltását idézik elő. — E felütesedést keltő értekezés a Szent István-Társulat Tudományos Irodalmi Osztályának fölolvasásai között (36. szám) látott napvilágot. Ára 60 fill. Megrendelhető a Szent István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. szám.

Igazságszolgáltatás.

Pörösködő írók.

A mult év december 3-án Tóth Béla a Pesti Hirlapban többek kívánságára »Könyvvasárlások« czim alatt tárczát adott ki. Ebben a tárczájában a karácsonyi könyvvasárlásokkal s ezzel kapcsolatban a karácsonyi könyvpiacra került irodalmi művek bírálatával foglalkozott. A tárcza végén Tóth Béla Jakab Ödönt meg-

támadta, mert ez előzőleg szintén olyasmit írt Tóth Béláról, ami ezt kellemetlenül érintette.

A megtámadott Jakab Ödön védelmére ugyanis inkább Tóth Béla iránti ellenszenvének kifejezésére *Benedek* Elek a Magyar Kritika 1899. évi 6-ik és a Nemzeti Iskola ugyanazon évi 51. számában *Ki vagyok én?* czim alatt azonos tartalmu cikkeket tett közzé, a melyben Tóth Bélával foglalkozva a többek között a következőket írta:

»Ugyanez az ember kívánja azt, akiről csak mostanában mutatták ki ez ujságban, hogy ugyanazokat az ismét onnét összeollózott dolgokat sorszámra közli le kétféle, két kiadó által kiadott könyvben, megfizettetvén jó drágán mindt a kettővel ugyanegy dolgot.«

»Valahányszor megmar egy embert, sietős gondja van arra, hogy egy másikat megczirógasson, a megmarnál hatalmasabbat.«

»Egyik szavával levágja a másikat s ugyanakkor orozva maró kutya módjára megmarja legjelesebb költőink egyikét.«

Majd pedig így folytatja:

»Neki saját külön igazságai vannak. Igazságok, melyeknek egy őszinteség hiányában szenvedő lélekben van a gyökerek; igazságok, melyeknek hazugság a szülő anyjok, magafitogatás, önteltség, szerénytelen szerénykedés, émélygős alázatosság a nevelő dajkájuk s így nem csoda, hogy ugyanegy dolog színigazságként röppen ki tollán, holnap meg hazugságként fröccsen szét.«

»Ez az ember csakugyan gonosz ember; aláírom. Ha nem, én akkor is mondom.«

»... mondom, s nem állok egyedül, hogy ez az ember közveszedelmes ember.«

»Abban van a közveszedelmessége, hogy a lehellete is hazug. Az ordító igazság köntösebe burkolt hazudozásaival megéveszti a fölületes jobbra-balra könnyen rángatható olvasót, »... bizony mondom én, hogy gonosz ember.«

»Ó neki marnia kell, még pedig orozva. Ez ő. De kérdem én, miért hogy ilyen alkalmal Jakab Ödönt mutatja példának s miért nem pl. Tóth Kálmánt?«

Tóth Béla ezen kifejezések miatt rágalmas és becsületsértés vétségei miatt sajtópört indított *Benedek* Elek ellen. Ezt megelőzőleg azonban a Pesti Hirlap december 22-iki számában nyilatkozatot adott közzé, amelyben *Benedek* támadásait »rideg üzleti érdekből« eredőnek jelenti ki. Ezért a nyilatkozatért aztán a sajtópör folyamán *Benedek* Elek rágalmas és becsületsértésért viszonvádat emelt Tóth Béla ellen.

Ma tárgyalta ezt a kettős sajtópört a budapesti büntető törvényszék. Elsőben Tóth Béla panaszát vette a bíróság tárgyalás alá, s a vádlottak padján *Benedek* Elek foglalt helyet.

Az érdekes tárgyalásnak hallgatói nagyobb részt írók, ujságírók.

A tárgyaláson *Lenk* Gyula táblai bíró elnökölt. Tóth Bélát képviselte dr. *Kenedi* Géza *Benedek* Eleket pedig dr. *Sebestyén* József ügyvéd.

Benedek Elek kis-bacsoni születésű, 41 éves nő, író és lapszerkesztőnek — mint vádlottnak — kihallgatása után az elnök figyelmeztette a feleket a nyugodtságra.

— Megértette a vádiratot s bűnösnek érzi magát?

— Megértettem, nem vagyok bűnös.

— Szerzője-e a cikknek?

— Igen, szerzője vagyok.

— Ez a cikk megjelent a Magyar Kritika 1899. évi 6-ik, a Nemzeti Iskola 1899. évi 51. számában. Ezeket ön írta?

— Igen.

Konstatálom, hogy a *Ki vagyok én* feliratu s a Magyar Kritikában megjelent cikk teljesen azonos tartalmu a Nemzeti Iskola cz. lapban megjelent ugyanilyen czimű cikkel. Mindkettő alatt B. E. betűk állanak. Ez az ön írói jegye?

— Igen. Én írtam a cikket s ennek írására a jogos közérdek vezetett. Ezt én bizonyítani is akarom.

— Mielőtt a bizonyításra kerülne a sor, az inkriminált cikkeket olvassuk fel.

Csekély eltéréssel a két cikket az elnök azonos tartalmunak jelenti ki.

— Miért írta meg ön azt a cikket?

— Én 18 éve ismerem Tóth Bélát s kellő figyelemmel kísértem irodalmi munkálkodását. Mikor az újságkiadók felszólítására megírta Tóth Béla a tárczáját, ezt én alkalomul tekintetem arra, hogy sérelmeimet cikkbe foglaljam össze. Ezek a sérelmek nem az én sérelmeim voltak ugyan, hanem azoké, akiket hosszú irodalmi működése alatt megbántott.

Bizonyítani kívánja a közérdek szempontjából, hogy nem rágalmozott. Kijelenti azonban, hogy Tóth Bélát nem mint magán embert, hanem mint író kritizálta meg.

Dr. *Sebestyén* József, Benedek védője erre felsorolja bizonyítékait, sorról-sorra igazolni akarva velük az inkriminált passzusokat.

Dr. *Kenedi* Géza ellenzi a közérdek szempontjából a bizonyítás elrendelését. Ez nem fér össze a közérdekkel s a közérdeknek két író viszálykodásához semmi köze sincs. Ő ugyan nem ellenzi a bizonyítást, de ezt nem a közérdek czimén kéri elrendelni. A védő által felsorolt bizonyítékok közül ellenzi a Magyar Kritikában megjelent cikkek felolvasását, mert a vádlott saját tényeivel nem bizonyíthat. Ezután felsorolja ellenbizonyítékait.

Dr. *Sebestyén* József védő ragaszkodik ahhoz, hogy a bizonyítást a közérdek czimén rendelje el a törvényszék, ne pedig magán érdekek czimén.

A törvényszék ezután a bizonyíték elrendelésének kérdésében tanácskozássra volt visszavonva.

TANUGY.

Tanügyi gyűlések.

Az *állami kisdudóvódk* telügyelő bizottsága ma (szombaton) d. e. 10 órakor a város-háza tanácstermében, dr. *Sipos* Árpád elnökle alatt gyűlést tart.

*

A nagyvárad *Tanítók-Köre* ma (szombat) d. u. 6 órakor rendkívüli közgyűlést tart *Stark* Gyula elnökle alatt, melyben egyik al-elnöki tisztséget töltik be.

SZINHAZ.

HETI MŰSOR.

Péntek: »Szép Heléna.«

Szombat: »Vörösmarty ébredése,« Csongor és Tünde.

Vasárnap:) d. u. »Peleskei nótárius.«
) este »Kis szökevény.«

Szép Heléna.

Olyan közpszerű operett-előadás, a melyet jó elővenni, ha más nincs kéznél: ez volt a tegnapi. Sem dicséretből, sem kifogásból nem lehet bőven osztogatni.

Kifogásolni csak azt lehetne, hogy a társulatnak kevés tagja tud énekelni azok közül, a kiknek az énekes szerep nem kenyere. Már pedig vidéken elkerülhetetlen, hogy a ki ma Zsiga cigány, az holnap Agamemnon s ha ma meghat komoly dikcióval, holnap kacagatasson meg mókáival, énekével.

A megkacagatáshoz *Nyáray* értett legjobban. Ugy kifigurázta Menelantszt, hogy már lehetetlen volna jobban tulozni. Maszkja, mozdulatai mind a karzatot és földszintet egyaránt megkacagatták. Külső hatásban némileg vele járt egy nyomon *Füredi* (Akhillesz), *Balláné* (Heléna) szép volt, mint mindig, de csak a második felvonásban melegegett bele a szerepébe. Innen kezdve jól, lágyan énekelt s jól is játszott.

Perényi nem igen keltett Páris-illúziókat; testtartása, arckifejezései messze állottak a hódító jelzéstől. Mintha trémázna még az ajka is. Duettekben félénken énekelt, ellenben szólószámai igen sikerültek. Tüzzel játszott *Lányi* Edit (Oresztesz), sikerült közbeszólásokat rögtönzött *Szilágyi* (Kalkász). *Bognárt* (Agamemnon) sajnáljuk, hogy énekelnie kellett. Jók voltak Erdélyi, Madas, Rákosi és Erdei Berta is, leszámítva itt-ott az éneket.

Enek és zenekarok kifogástalanok.

K. A.

A Szigligeti-színház Vörösmarty-ünnepé. Nagyvárad színháza ma, december elsején áldoz Vörösmarty emlékének. A nagyszü ünnepi előadás, mely iránt igen széles körben érdeklődnek, részt vesz az iskolák fiatal-sága is. Az előadást Molnár László *Vörösmarty emlékezete* című ódája nyitja meg, amit Pintérné Szép Olga szaval. Ezt követi Erdélyi Zoltán poetikus alkalmi darabja: *Vörösmarty ébredése*, majd a Szózat költőjének egyik remeke: *Csongor és Tünde* kerül színre.

Nagy évszak. A színház legközelebbi reprizére: Hetényi és Hevesi *Nagy évszak* című bájos vigjátékára készült mostanában a társulat drámai személyzete. A pompás vigjáték, melyet Nagyváradon évek előtt nagy sikerrel mutattak be, gondos előadásban kerül a közönség elé.

Kornevillei harangok. A jövő színházi hét egyik legkedvesebb eseménye lesz a *Kornevillei harangok* felújítása. A népszerű, szépséges operettből Pintér Imre vezetése alatt naponként tartanak próbákat. Az igazgatóság teljesen új kosztümöket készített az érdekes előadásra, melynek főszerepeit *Balláné* Csik Irén, *Pintér* Imre, *Nyáray* és *Bérczi* fogják játszani.

Vasárnapi előadások. Vasárnap este a *Kis szökevény* című látványos, kitűnő operett kerül színre új betanulással. Délután a régi jó *Peleskei nótárius* elevenedik föl a társulat elsőrendű tagjaival.

REGÉNY-CSARNOK.

A szeretet angyala.

Írta: Lázár Gyula.

7.

Vannak pillanatok, mikor a szív érzelmei letiporják az ész szavát, mikor az igazságot békóba kell vernünk, mert hizelegnünk kell annak, kit imádásig szeretünk. S mikor az ész kerül uralomra, mikor a szenvedély szötte hálólól kifejti magát, keserű szemrehányással illet bennünket, mert jobb meggyőződésünket feláldoztuk egy leány szeszélyének, ki mézes szavaival rabjává tette szívünket; s mikor epedő szerelmmel kértük, hogy becsülje azt meg s vegye oltalmába az élet viharai közepette: gnyos, lesújtó kacagással válaszolt. Könyezni szokott ilyenkor a szív, keservesen siratja hibáját, de már késő, méltó büntetését ott hordja a fenéken tátongó seb alakjában, mely nagyon lassan heged be...

Pethő Boldizsár nem látott a jövőbe s nem is hitte, hogy szerelmében csalatkozik. Gondolta, hogy megváltozik Magda, ha asszony lesz s házias nő fejlődik belőle, ki családja boldogítására szenteli minden percét, minden mosolyát. Gondolta, hogyha most egészen nem is, majd a házi tüzhelynél szívet cserélnek s mint a gerlek szeretni fogják egymást... Szabatos higgassággal felelt tehát a felhevült leány szavaira:

— Hát csakugyan megjön Annuska? No legalább örömhírral lephetem meg Iván barátomat. Hiszem, hogy sietni fog Kövesdre, ha megtudta, hogy kedves nővére már honn van...

— Ugy látszik, utóbbi szavaimat nem veszi tudomásul, más térre akar átesapni — vágott

szavába Magda — óhajtja nemde, hogy ismételjem azokat?!

— Jól emlékszem rájuk, kedves kisasszony de...

— Mit de... tőlem ne féljen, sőt elvárom, hogy leendő neje előtt nyíltan szóljon, nem neheztelek meg ezért önse, sőt többre becsülöm, szavamra mondom:

(Folyt. köv.)

Szigligeti-Színház.

Folyószám 48.

Idénybérlet 46 sz.

Nagyváradon, szombaton, 1900. decz. 1-én VÖRÖSMARTY ÉBREDÉSE

Apothezis.

S Z E M É L Y E K :

Vörösmarty Mihály	—	—	Peterdy Sándor
Csongor	—	—	Deésy Alfréd
Tünde	—	—	E. Kovács Mariska
Szép Ilonka	—	—	Batizfalvi
Múza	—	—	Balázs Olga
Költő	—	—	Nyáray Antal

Végül:

Csongor és Tünde.

Tündérrege.

HELYÁRAK: Nagypáholy 7 frt. Földszinti és első emeleti páholy 6 frt. Másodemeleti páholy 4 forint. Zsolye 1 frt 50 kr. Körszék 1 frt 20 kr. Támlászék 1 frt. Erkölyülés 1-ső sor 60 kr., közép 2-ik sor 50 kr., oldal 2-ik sor 40 kr. II. emeleti zártzék 30 kr. Földszinti állóhely 50 kr., diák és katonajegy 30 kr. Karzati állóhely 20 kr. Egy szinlap 10 kr.

Jegyek előre válthatók d. e. 10-től 12 óráig, d. u. 3-tól 5-ig. Esti pénztárnyitás fél 7, vásár- és ünnepnapokon este 6 órakor.

Színházi látszóvek a ruhatárnál kaphatók bérbe, ára 30 kr.

A holnapi előadásra jegyek előre válthatók d. u. 3 órától 5-ig a rendes nappali pénztárnál.

Kezdeté 7 órakor, vége 10 órakor.

Holnap vasárnap, decz. 2-án:

délután 3 órakor fél helyárrakkal

PELESKEI NÓTÁRIUS.

Vigjáték.

Este 7 órakor, rendes helyárrakkal

A kis szökevény.

Operette.

TAVIRATOK.

A Vörösmarty-ünnepélyek.

Budapest, nov. 30. (Saj. tud. táv.) A Nemzeti-Színház ma esti Vörösmarty ünnepélyén jelen volt Vörösmarty Béla államtitkár is. *Márkus* Emma Szép Ilonkának elszavalásával nagy hatást ért el. A Szózatot az egész színház állva hallgatta végig.

Székesfehérvár, nov. 30. (Saj. tud. táv.) A Vörösmarty-ünnepélyen való részvételüket *Szell* Kálmán miniszterelnök, *Wlassics* és *Darányi* miniszterek bejelentették.

A katonai irodák.

Budapest, nov. 30. (Saj. tud. táv.) A honvédelmi miniszter rendeletileg felhívja a hatóságok figyelmét a vidéki, működésre engedélyt nem nyert katonai irodák ügynökeinek üzelmeire, a kik nagy szédelgéseket követnek el, mivel jogos kedvezmények csakis közigazgatási hatóságok közbenjöttével nyerhetők el.

A koronaőr-választás.

Budapest, nov. 30. (Saj. tud. táv.) Széll Kálmán miniszterelnök a Ház hétfői ülésén indítványt fog előterjeszteni, hogy a koronaőr megválasztása végett a főrendi és képviselőház mikor tartsa együttes ülését.

Seymour tengernagy látogatása.

London, nov. 30. A Morningpost jelenti Sanghaiból tegnapi kelettel, hogy egy hankai távirat szerint Seymour tengernagynak Csangcsitung alkirálynál tett látogatását siker koronázta. A tengernagy és az alkirály között a viszony a legbarátságosabb. A távirat azt jelenti továbbá, hogy Senszi kormányzója felszólította a hankai alkirályt, hogy rögtön nyolcz gyors-tűzelő ágyut küldjön. Az alkirály kiadta a parancsot, hogy a kért ágyukat Senszibe küldjék. Egy idegen konzul azt a hirt kapta, hogy Tungfuszjang-nak 10,000 embere benyomult Kanszu tartományba, hogy Tuan herceggel egyesülve föllázadjon a császár ellen. (M. T. I.)

Puskaporrobbanás egy kínai erdőben.

London, november 30. A Times-nak jelentik Pekingből tegnapi kelettel, hogy egy francia csapatkülönítmény most Senszi tartomány határán, Csingtingtól nyugatra áll és Tajenfuba készül indulni. A Standard-nak jelentik Sanghaiból tegnapi kelettel, hogy Hangcsauban szombaton puskaporrobbanás történt, a mely 40 embert ölt meg. (M. T. I.)

A bűnös hercegek büntetése.

London, nov. 30. A Timesnak jelentik Pekingből tegnapi kelettel: Az orosz követ, a ki ezelőtt hozzájárult a követek közös jegyzékének valamennyi pontjához, még a bűnös hercegek és hivatalnokok kivégeztetésére vonatkozó követeléshez is, most értesítette a kínai meghatalmazottat, hogy Oroszország, a mely mindenkor őszinte barátságot érez Kína iránt, a jegyzék pontjainak módosítását fogja követelni. Főleg oda fog hatni, hogy a bűnös

hercegek és hivatalnokok halálbüntetését követelő pontot változtassák meg és mondják ki, hogy a bűnösöket a kínaiak a hatalmak által elfogadható módon tartoznak megbüntetni, vagy pedig a jegyzéknek ezt a pontját és esetleg más pontjait ne tekintsek a követek visszavonhatatlan határozatának, a mi azt jelenti, hogy ezek a pontok a kínai meghatalmazottakkal való további tárgyalások után megváltoztathatók. Japán szintén követeli a jegyzék megváltoztatását, a mennyiben azt kívánja, vegyék föl a jegyzékbe azt a követelést, hogy Kína a japán követség meggyilkolt irodatisztjének emlékoszlopot állítson. (M. T. I.)

KOZGAZDASAG.**Reich Jenő és Társa****Tőzsde jelentése.**

— A Tiszántul eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

	Budapest, nov. 30.
Osztrák hitel	671.50
Magyar hitel	675.50
Allamvasut	665.75
Rimamurányi	490
Magyar jelzálog	488.50
Salgótarjáni	—
Wagon-kölcsön	—

Határidők.

	Budapest, nov. 30.
Buza októberre	—
Buza áprilisra	7.36
Tengeri	4.90
Rozs ápr.	7.12
Zab ápr.	5.55
Káposzta, repce, aug.	—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1900. nov. 30-án.

Magyar aranyjáradék 4%	96.05
Magyar koronajáradék	91.45
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 ¹ / ₂ %	99.50
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 ¹ / ₂ %	99.25
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	98.50
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	91.25
Italmérségi jog megváltási kötvény	98.40

Horvát-szlavónföldterhermentési kötvény	92.50
Magyar nyereség-sorsjegy-kölcsön	167.75
Tiszaszabályozás sorsjegyek kölcsön	140.—
Osztrák járadék papírban	98.—
Osztrák járadék ezüstben	97.50
Osztrák járadék aranyban	95.50
Osztrák korona járadék	98.—
Osztrák államsorsjegyek	134.—
Osztrák magyar bankrészevény	16.90
Magyar hitelbankrészevény	678.—
Osztrák hitelintézet részevény	665.25
Párisi vista	95.85
20 frankos arany (Napoleon'or)	19.17
Németbirodalmi márka	117.60
London vista	240.55
20 márkás arany	23.54

A szerkesztőség felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

590—1900.

Árverési hirdetmény.

Alulírott kir. közjegyző, a nagyváradai takarékpénztár részvénytársaságnak megkeresésére ezennel közhírré teszem, hogy azon értékpapírok, arany és ezüst nemüekből álló kézi zálogok, melyekre az intézet által kiadott előlegek vissza nem fizettek, 1900. évi december hó 15-ik napján és szükség esetén a következő napokon folytatólag délután 3 óraker az intézetnek Nagyváradon (Nagy-Teleki-utca 406. sz. a.) levő üzlethelyiségében általam 1881. XIV. t.-cz. értelmében a legtöbbet ígérőnek azonnali készpénz fizetés mellett eladatni fognak. Mire a venni szándékozókat meghívom.

Kelt Nagyváradon, 1900. november hó 30-án.

Mezey Mihály,

kir. közjegyző.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA R. T.

Nagyvárad, Apáczai-utca 3. szám.

Művek,
folyóiratok, hírlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levélborítékok.

Elvállal és készít:
izléses kivitelben
mindennemű
nyomdai munkákat
jutányos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Levélfek,
számlák, falragaszok,
bábi meghívók,
tánczrendek, étlapok,
naptaárak,
palaczkfeliratok,
névjegyek,
gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.